ЗМІСТ ОСВІТИ

УДК 377.011.33

ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНОГО ФАХІВЦЯ

©Божко Н. В.
Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:
Божко Наталія Василівна: ORCID: 0000-0003-0685-5037; natvb@ukr.net, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри «Педагогіки, методики та менеджменту освіти», Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розглядається компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників у системі професійно-технічної освіти України, забезпечення майбутніх фахівців інтегрованими знаннями.

Проаналізовано впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти «першого» та «другого» покоління в освітній процес. Розглянута структура Державного стандарту професійно-технічної освіти, заснованого на компетентнісному підході. Наведені визначення понять: професійні компетентності (базові та профільні), ключові компетентності, навчальний модуль, базовий блок.

Зроблено пояснення стосовно лексичного значення слів «інтеграційний», «інтегративний», «інтегрований», «інтегрувальний», «інтегральний». Докладно розглянуто поняття «інтегральна компетентність» та «інтегрована компетентність». Проаналізовано структурні компоненти інтегрованої компетентності, методичні засади її формування.

Формування інтегрованої компетентності в майбутніх фахівців розглянуто на прикладі підготовки кваліфікованих робітників із професії «Кравець» у системі професійно-технічної освіти України.

Ключові слова: кваліфікований робітник, професійно-технічна освіта, компетентнісний підхід, Державний стандарт, професійна компетентність, ключова компетентність, інтегрована компетентність, базовий блок, навальний модуль.

Божко Н.В. «Интеграция содержания обучения как средство подготовки компетентного специалиста».

В статье рассматривается компетентностный подход к подготовке квалифицированных рабочих в системе профессионально-технического образования Украины, обеспечения будущих специалистов интегрированными знаниями.

Проанализировано внедрение Государственных стандартов профессионально-технического образования «первого» и «второго» поколения в образовательный процесс. Рассмотрена структура Государственного стандарта профессионально-технического образования, основанного на компетентностном подходе. Приведены определения понятий: профессиональные компетентности (базовые и профильные), ключевые компетентности, учебный модуль, базовый блок.

Сделано пояснение относительно лексического значения слов «интеграционный», «интегративный», «интегрированный», «интегрируемый», «интегральный». Подробно рассмотрены понятия «интегральная компетентность» и «интегрированная компетентность». Проанализированы структурные компоненты интегрированной компетентности, методические основы ее формирования.

Формирование интегрированной компетентности у будущих специалистов рассмотрено на примере подготовки квалифицированных рабочих по профессии «Портной» в системе профессионально-технического образования Украины.

Ключевые слова: квалифицированный рабочий, профессионально-техническое образование, компетентностный подход, Государственный стандарт, профессиональная

компетентность, ключевая компетентность, интегрированная компетентность, базовый блок, учебный модуль.

Bozhko N.V. "Integration of the content of education as a means of training a competent specialist".

The article examines the competence approach to training qualified workers in the system of vocational education of Ukraine and providing future specialists with integrated knowledge.

The paper considers the implementation of the State Standards of Vocational Education of the "first" and "second" generation into the educational process, analyzes the structure of the State Standard of Vocational Education based on the competence approach, and provides definitions of some relevant concepts such as professional competences (basic and specialized), key competences, training module, and basic unit.

The author of the present article gives explanations concerning the lexical meaning of the words "integrating", "integrative", "integrated", and "integral". The terms "integral competence" and "integrated competence" are considered in detail. Structural components of the integrated competence and the methodological foundations for its formation are analyzed.

The development of the integrated competence of future specialists is viewed considering the example of training qualified workers for the garment industry in the system of vocational education of Ukraine.

Keywords: qualified worker, vocational education, competence approach, state standard, professional competence, key competence, integrated competence, basic unit, training module.

Постановка проблеми. Головні напрями модернізації сучасної освіти нерозривно пов’язані з оновленням її цілей та змісту у відповідності до сучасних потреб ринку праці та суспільства до якості освітніх послуг.

У зв’язку з цим головним результатом діяльності професійно-технічного навчального закладу повинна бути підготовка спеціалістів, які володіють не тільки цілісною системою знань, умінь та навичок у рамках тієї професії, за якою вони навчаються, а й готові змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися протягом життя [1].

Поєднання перелічених якостей передбачає застосування фахівцем професійних знань, умінь та навичок системно та в комплексі. Це, у свою чергу, вимагає формування в майбутнього фахівця в процесі навчання в професійному навчальному закладі інтегрованих знань на основі проектування інтегрованого змісту навчальних дисциплін.

Нині ми є свідками і учасниками процесів, які безпосередньо пов’язані з реформуванням змісту освіти – впровадженням Державних стандартів професійно-технічної освіти «другого» покоління, заснованих на компетентнісному підході, оновленням змісту навчальних програм, навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Головною метою навчально-виховного процесу за цих умов є підготовка компетентного спеціаліста, який має відповідний рівень навчальних досягнень та компетентностей.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз стандартів «другого» покоління на предмет забезпечення ними майбутніх фахівців цілісною системою знань, умінь та навичок, тобто інтегрованими знаннями, та формування на їх основі відповідних компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні компетентнісний підхід є інноваційним процесом в освіті, що відповідає прийнятій у більшості країн загальній концепції освітнього стандарту. Він пов'язаний із переходом на систему компетентностей у конструюванні змісту освіти та систему контролю його якості.

Науковці європейських країн пояснюють увагу до компетентнісного підходу тим, що саме набуття життєво важливих компетенцій може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвиткові ринку праці,

подальшому здобутті освіти. Компетентність є передумовою успішності самореалізації випускника в суспільстві і передумовою розвитку самого суспільства [3].

Сьогодні в Україні компетентнісний підхід також визнано одним із напрямків модернізації освіти. Сучасному підприємству потрібен спеціаліст ерудований, вільно і критично мислячий, готовий до дослідницької роботи, реалізації особистісного підходу в проектуванні стратегії власного професійного становлення, здатний самоактуалізуватися у своїй професійної діяльності. На цьому і зосереджує увагу при підготовці майбутнього кваліфікованого робітника компетентнісний підхід у професійно-технічній освіті (ПТО).

Актуальною проблемою розвитку професійно-технічної освіти є розробка та впровадження Державних стандартів професійно-технічної освіти (ДСПТО) з конкретних професій на основі компетентнісного підходу, що забезпечать належну підготовку кваліфікованих робітників усіх кваліфікаційних рівнів, дозволять сформувати активну життєву позицію особистості, здатної орієнтуватися в сучасних соціально-економічних умовах [10].

Готовність українських педагогів запровадити компетентнісний підхід у системі освіти певною мірою виявляється в основних освітніх документах, а саме: Законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про систему професійних кваліфікацій», постановах Кабінету Міністрів України «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань розробки з питань розробки та впровадження ДСПТО» [9], «Про затвердження Національної рамки кваліфікації» [8], наказах МОНУ «Про затвердження методичних рекомендацій щодо розробки ДСПТО з конкретних професій на основі компетентнісного підходу» [7], «Про затвердження Методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій» [6].

Перші ДСПТО з’явилися в 2006 році. Станом на 01.05.2017 року в системі ПТО України розроблені та впроваджені 332 ДСПТО. Серед них є такі, які умовно можна назвати стандартами «першого» та «другого» покоління. Стандарти «першого» покоління розроблені та впроваджені в систему ПТО, починаючи з 2006 року, деякі вже отримали друге видання за рахунок оновленого змісту на підставі нових рекомендацій щодо розробки ДСПТО [6]. Стандарти «другого» покоління ДСПТО (К) розроблені на основі компетентнісного підходу з урахуванням відповідних рекомендацій [7]. На сьогодні підготовка кваліфікованих робітників у системі ПТО здійснюється як за стандартами «першого», так і «другого» покоління.

Розроблені та впроваджені сьогодні в систему ПТО державні стандарти з конкретних професій дозволяють конкретизувати терміни підготовки робітників того чи іншого кваліфікаційного рівня, перелік предметів, зміст та час на їх вивчення, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, вимоги до забезпечення навчально-виробничого процесу основними засобами навчання.

Оскільки предметом нашого дослідження є ДСПТО «другого» покоління (розроблені на основі компетентнісного підходу) зробимо деякі пояснення стосовно його структури та змісту. ДСПТО (К) містить такі структурні елементи: освітньо-кваліфікаційну характеристику (ОКХ), типовий навчальний план, типову навчальну програму, критерії кваліфікаційної атестації, перелік основних обов’язкових засобів навчання [7].

В ОКХ знання та вміння, що складають кваліфікаційні вимоги перелічені у вигляді професійних компетентностей, а знання та вміння, що складають загальнопрофесійні вимоги у вигляді ключових компетентностей, – відповідно.

Професійні компетентності описуються на основі трудових дій та визначають здатність особи до виконання певних трудових функцій у межах професійної діяльності.

Ключові компетентності визначають загальні здібності та вміння особи (вміння аналізувати, творчо мислити, планувати, передбачати наслідки діяльності, дотримуватись вимог охорони праці, взаємодіяти в трудовому колективі, працювати в команді,

використовувати інформацію тощо), забезпечують її здатність до ефективної професійної діяльності.

Типовий навчальний план – це нормативний документ, який визначає загальний обсяг годин на підготовку кваліфікованого робітника певної професії та кваліфікаційного рівня, перелік навчальних предметів, розподілених за видами підготовки, кількість годин, що відводиться на кожен предмет, кваліфікаційну атестацію, консультації. Окрім вищезазначеного, він також визначає належність певної навчальної дисципліни певного виду підготовки до конкретного навчального модуля.

Навчальний модуль – це логічно завершена складова ДСПТО (К), що містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних та ключових компетентностей, тобто певного рівня кваліфікації. Опанувати навчальний модуль означає освоїти професію певного рівня кваліфікації.

Типова навчальна програма розробляється для навчального модуля, описується в термінах професійних та ключових компетентностей, містить теми навчальних предметів, що забезпечують формування відповідних компетентностей та види навчальних робіт.

Із метою визначення можливості формування в майбутніх фахівців цілісної системи інтегрованих знань за рахунок змісту ДСПТО (К) проаналізуємо такі його структурні елементи, як типовий навчальний план та типова навчальна програма. Як приклад проаналізуємо ДСПТО (К) із підготовки кваліфікованих робітників для швейної галузі виробництва, а саме з професії «Кравець» [2].

ДСПОТО (К) із професії «Кравець» передбачено підготовку кваліфікованих робітників 2-6 розрядів. Для кожного рівня кваліфікації передбачений відповідний типовий навчальний план та програма. Розглянемо типовий навчальний план та програму для підготовки кравців 2-3 розряду, оскільки згідно з ДСПТО (К) підготовка робітників цього кваліфікаційного рівня здійснюється за єдиним планом та програмою.

Типовим навчальним планом у цьому випадку передбачено опанування базовим блоком та чотирма навчальними модулями. Характеристика навчального модуля наведена вище, тому зупинимось на розкритті поняття базовий блок.

Базовий блок містить навчальний матеріал із дисциплін загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки, що дозволяє сформувати в учнів елементарні загальні знання з професії та вміння виконувати елементарні завдання. Тобто, опанувавши базовий блок, учень здобуває певні професійні знання та вміння, але при цьому є некваліфікованим робітником. Вивчення змісту базового блоку є обов'язковим для можливості продовження навчання за обраною професією та здобуття більш високого кваліфікаційного рівня.

Базовий блок спрямований на формування *професійних базових компетентностей* (БК), а саме: розуміння основ галузевої економіки та підприємництва; розуміння основ трудового законодавства; володіння професійною етикою; дотримання та виконання вимог охорони праці, промислової пожежної безпеки, виробничої санітарії; розуміння та дотримання вимог енергозбереження, раціональної роботи електрообладнання; розуміння асортименту швейних виробів; уміння виконувати найпростіші ручні та машинні роботи; знання та вміння працювати з обладнанням швейного виробництва; оволодіння основами матеріалознавства, вивчення складу та властивостей матеріалу; оволодіння основами електротехніки; оволодіння основами спеціального малювання; оволодіння основами креслення; вміння виконувати волого-теплову обробку та клейові з'єднання; оволодіння основами конструювання одягу; використання інформаційних технологій.

Чотири навчальні модулі повинні забезпечити формування *професійних профільних компетентностей*, а саме:

1. Виготовлення виробів постільного, столового асортименту, штор, ламбрекенів.
2. Виготовлення фартухів.
3. Виготовлення спідниці.
4. Виготовлення штанів.

5. Виготовлення сукні нескладної технологічної обробки.
6. Виготовлення халату нескладної технологічної обробки.
7. Виготовлення блузки з застібкою нескладної технологічної обробки.
8. Виконання нескладного ремонту окремих деталей виробів.
9. Пошиття штор.

Наведемо, як приклад, зміст однієї з представлених вище професійних профільних компетентностей – виготовлення фартухів. У ДСПТО (К) зміст цієї компетентності представлений у вигляді того, що повинен знати та вміти майбутній фахівець.

Знати:

- асортимент натуральних (бавовняних, лляних) тканин для виготовлення фартуха;
- волокнистий склад тканин;
- властивості тканин для виготовлення фартуха;
- асортимент оздоблювальних матеріалів для фартуха;
- назву деталей фартуха;
- напрямок нитки основи на деталях крою;
- технологію обробки швейних вузлів фартуха;
- технологічну послідовність виготовлення фартуха.

Вміти:

- визначати асортимент, волокнистий склад та властивості тканин для виготовлення фартуха;
- підбирати оздоблювальні матеріали для фартуха;
- технологічно правильно обробляти фартух;
- виконувати різні способи обробки технологічних вузлів фартуха;
- з'єднувати деталі швейних виробів машинними строчками різної конфігурації;
- з'єднувати вручну ґудзики без обмотування ніжки;
- здійснювати догляд за швейними машинами при виготовленні фартуха.

Згідно з ДСПТО (К) з професії «Кравець» 2-3 розрядів чотири, навчальні модулі повинні забезпечити формування *інтегральної компетентності* – здатність виконувати роботу з виготовлення виробів нескладної технологічної обробки.

Поняття «інтегральна компетентність» – це термін, що вживається в Національній рамці кваліфікацій (НРК) у такому значенні: узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентністні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Згідно з Національною рамкою кваліфікацій, 2-3 розряд кравця відповідає 2-ому кваліфікаційному рівню, інтегральна компетентність для якого в загальному вигляді сформульована таким чином: здатність виконувати типові нескладні завдання в типових ситуаціях у чітко визначеній структурованій сфері роботи або навчання. Виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності.

Зміст інтегральної компетентності в загальному вигляді відповідає конкретизованому змісту інтегральної компетентності для кравця 2-3 розрядів.

Вимоги до кожного кваліфікаційного рівня в НРК представлені не тільки у вигляді інтегральної компетентності, а також у вигляді знань, умінь, здатностей до комунікації, автономності та відповідальності. Перелічене конкретизується в ДСПТО (К) із певних професій у змісті відповідної професійної профільної компетентності.

Якщо звернути увагу на зміст професійної профільної компетентності «виготовлення фартухів» (наведена вище), а саме на знання та вміння, що повинні бути сформовані у майбутнього фахівця, можна зазначити, що вони належать до різних навчальних дисциплін: технологія виготовлення одягу, матеріалознавство, обладнання, виробниче навчання. Тобто в процесі формування відповідної компетентності повинна відбуватися інтеграція змісту навчання та інтеграція знань учнів. Отже, саму професійну профільну компетентність «виготовлення фартухів» можна вважати інтегрованою.

Зробимо деякі пояснення стосовно лексичного значення слів «інтеграційний», «інтегративний», «інтегрований», «інтегрувальний», «інтегральний» [4].

Поняття «інтеграційний» та «інтегративний» мають одне й те саме значення, прирівнюються до поняття «об'єднувальний», найчастіше вживаються зі словом «процес».

«Інтегрований» – комплексний, що ґрунтується на об'єднанні. Застосовується стосовно результату об'єднання (інтеграції).

«Інтегрувальний» – позначає частіше ті явища, які «самі інтегрують, діють як об'єднувальні чинники».

«Інтегральний» – суспільний, єдиний.

Тобто, якщо ми будемо вживати ці поняття стосовно інтеграції змісту та знань в рамках відповідної професійної профільної компетентності, маємо справу з інтегрованою компетентністю.

А інтегральну компетентність кравця 2-3 розрядів – здатність виконувати роботу з виготовлення виробів нескладної технологічної обробки, на нашу думку, можна розглядати як таку, що об'єднує (інтегрує) 9 професійних профільних компетентностей, які, у свою чергу, є інтегрованими.

Незважаючи на те, що поняття «інтегрована компетентність» досить нове для педагогічної науки, вже зустрічаються дослідження науковців, які конкретизують визначення поняття «інтегрована компетентність» та розробляють методики формування інтегрованих компетентностей. Досить цікавим у цьому сенсі є дослідження С.Тормасіна.

Інтегрована компетентність – це результат об'єднання в ціле диференційованих сукупностей якостей особистості (тобто знань, умінь, навичок, особистісних якостей), що визначають поведінку щодо себе та навколишнього світу, і необхідних для продуктивної діяльності в обумовленою даним цілісним об'єднанням галузі. [11].

Структурними компонентами інтегрованої компетентності є знання, вміння, навички, особистісні якості, *функціональними* – інтегративно-інформаційний, інтегративно-діяльнісний, інтегративно-регулюючий [11].

Інтегративно-інформаційний компонент – це система загальнотеоретичної, методологічної, світоглядної інформації, що підлягає засвоєнню, проектування якої забезпечується за допомогою інтеграції змісту навчання.

Інтегративно-діяльнісний компонент передбачає інтеграцію способів діяльності, що здійснюються на підставі отриманих інтегрованих знань.

Інтегративно-регулюючий компонент спрямовує, координує процес інтегративної діяльності, спираючись на інтеграцію ціннісно-смислових відносин (що виявляються в мотивації до діяльності), іманентно властивих компетентностям при їх реалізації.

Методичні засади формування інтегрованої компетентності включають цільовий та змістовний аспекти, а також методи, форми та засоби навчання.

Цільовий аспект вимагає формулювання інтегрованої компетентності як мети підготовки на основі аналізу професійної діяльності в сучасних умовах для виявлення таких завдань, де потрібна реалізація знань та вмінь у комплексі [11].

Змістовний аспект методичних основ формування інтегрованої компетентності передбачає інтеграцію змісту навчання [11].

Процес формування інтегрованої компетентності вимагає моделювання умов професійної діяльності, занурення учня в соціально-виробниче середовище, в рамках якого домінують активні та інтерактивні форми (дидактичні, ділові, рольові та управлінські ігри).

До методів, спрямованим на формування навичок реалізації інтегрованої компетентності, С.Тормасін відносить:

- *спеціальні вправи на прийняття рішень в умовах різних виробничих ситуацій*;
- створення в навчальному процесі *навчальних учнівських колективів*, прообразів професійних колективів, діяльність яких носить навчально-виробничий характер, одним з основних завдань таких колективів є формування вмінь взаємодії між його членами;

- *концентроване навчання*, тобто проведення інтегрованих (бінарних) занять, на яких вивчається взаємопов'язаний матеріал кількох предметів (при цьому досягається єдність, узгодженість і наступність у формуванні понять, виключається дублювання матеріалу, в учнів з'являється зацікавленість і бажання вивчати теми професійної спрямованості);

- *метод навчальних проектів*, зокрема такий різновид, як навчальний комплексне проектування, коли готовий продукт проектної діяльності досягається за рахунок вирішення низки взаємопов'язаних завдань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуюче вищевикладене, специфіку організації та здійснення навчального процесу в професійно-технічному навчальному закладі, вважаємо, що найбільш доцільними для формування в майбутніх фахівців інтегрованих знань, а на їх основі відповідних інтегрованих професійних профільних компетентностей, є інтегровані уроки. Саме їх характеристика, методика організації та проведення буде метою нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Вачевський М. Сутність компетенцій у навчальному процесі та компетентнісний підхід у професійній освіті / Мирон Вачевський // Молодь і ринок: зб. наук. пр. – Дрогобич : ДДПУ ім.І.Франка, 2012.–№8.–С.25-32.

2. ДСПТО 7435.С.14.10-2016Професія: Кравець. Код: 7433.Кваліфікація: кравець 2-3,4,5,6-го розрядів.–чинний від 2016-09-30. − Київ, 2016. – 72с.

3. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід /Л. Л. Антонюк, Н. В. Василькова, Д. О.Ільницький [та ін.]. – Київ: КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2016.– 66 с.

4. Коць Т.А. До проблеми лексичної норми сучасної української літературної мови / Т.А.Коць // Мовознавство. –2009. – №1. –С.70-75.

6. Про затвердження Методикирозроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій[Електронний ресурс]: наказ МОНУкраїни від 15.05.2013р. №511.– Режим доступу :http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0832-13

7. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розробки ДСПТО з конкретних професій на основі компетентнісного підходу[Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки, молоді та спорту Українивід 26.04.2012р. №522. – Режим доступу :http://consultant.parus.ua/?doc=080UZCE1C5

8. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій[Електронний ресурс]:Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011р. №1341.– Режим доступу :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF?test=XX7MfyrCSgkySQkIZiXb3CL4HI4Zss80msh8Ie6

9. РадкевичВ.О.Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти і навчання: здобутки і перспективи /В. О.Радкевич// Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукр.наук.-практ.конф.(м. Київ, 7, 19 квітня 2016 р.).– Київ : ІПТО НАПН України, 2016.– Т. 1.– С.20-28.

10. Тормасин С.И. Формированиеинтегрированныхкомпетенций студента в ВУЗе:автореф. дис. … канд. пед. наук спец. :13.00.08Теория и методика профессионального образования / С.И.Тормасин.− Елец, 2013.–24с.

References

1. Vachevskyi, M 2012,‘Sutnist kompetentsii u navchalnomu protsesi ta kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii osviti’, [Essence of competencies in the educational process and competence approach in vocational education] *Molod i rynok*, Drohobytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka, Drohobych, no.8,pp.25-32.

2. *Derzhavnyi standart profesiino-tekhnichnoi osvity DSPTO 7435.S.14.10-2016 Profesiia: Kravets. Kod: 7433. Kvalifikatsiia: kravets 2-3,4,5,6-ho rozriadiv, chynnyivid 2016-09-30* 2016, [DSPTO 7435.S.14.10-2016 Profession: Tailor. Code: 7433. Qualification: Tailor 2-3,4,5,6th grade] Vydanniaofitsiine, Kyiv.

3. Antoniuk, LL, Vasylkova, NV, Ilnytskyi, DO etal. 2016, *Kompetentnisnyi pidkhid u vyshchii osviti: svitovyi dosvid*, [Competency approach in higher education: world experience] Kyivskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeniVadyma Hetmana, Kyiv.

4. Kots, TA 2009,‘Do problemy leksychnoi normy suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy’, [To the problem of the lexical norm of modern Ukrainian literary language] *Movoznavstvo*,no. 1, pp. 70-75.

6. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy 2013, *Pro zatverdzhennia Metodyky rozroblennia derzhavnykh standartiv profesiino-tekhnichnoi osvity z konkretnykh robitnychykh profesii : nakaz MON Ukrainy vid 15.05.2013 r. no. 511*, [About Approval of the Methodology for the Development of State Standards for Vocational Education in Specific Workers' Professions [Electronic Resource]: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 15, 2013, No. 511]<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0832-13>.

7. Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy 2012, *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo rozrobky DSPTO z konkretnykh profesii na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu: nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 26.04.2012 r. no. 522*, [About Approval of Methodological Recommendations on the Development of DSPTs for Specific Professions Based on the Competency Approach [Electronic Resource]: Order of the Ministry of Education and Science, Youth and Sport of Ukraine dated April 26, 2012 No. 522] Консультант, <http://consultant.parus.ua/?doc=080UZCE1C5>.

8. Kabinet Ministriv Ukrainy 2011, *Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainyvid 23.11.2011 r. no. 1341*, [About Approval of the National Qualifications Framework [Electronic resource]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2011 No. 1341] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF?test=XX7MfyrCSgkySQkIZiXb3CL4HI4Zss80msh8Ie6>.

9. Radkevy, VO 2016, 'Naukovo-metodychne zabezpechennia rozvytku profesiinoi osvity i navchannia: zdobutky i perspektyvy', [Scientific and methodological support for the development of vocational education and training] *Naukovo-metodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia*, Instytut profesiino-tekhnichnoi osvity Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, Kyiv, vol. 1, pp. 20-28.

10. Tormasin, SI 2013, 'Formirovanie integrirovannyh kompetencij studenta v VUZe', [Formation of integrated competencies of the student in the university]Kand.ped.n. abstract, Elec.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2017р.